

Op ooghoogte

Als het aan de bedenkers ligt, verrijst in Utrecht het allerhoogste gebouw van Nederland: een 262 meter hoge kantoor- en woontoren. Die arme Domtoren in het hart van Utrecht verdwijnt hierbij in het niets. Het ontwerp toont een gebouw dat van onderen enigszins op de voet van de Eiffeltoren lijkt en dat zich aan de top weer splitst in verschillende uitlopers. De Belle van Zuylen zou zichtbaar zijn in een omtrek van zo'n vijftig kilometer. Dat betekent dat zij dagelijks gezien kan worden door zo'n 5 miljoen mensen.

Er bestaan ook torens die hun bijzonderheid op andere wijze verdedigen: ondanks de juiste CITO-score en nog meer kwaliteiten wordt een donkere jongen uit groep 8 geweigerd op een witte middelbare school. De motivatie van de school blijft ondoorzichtig - en betrokkenen bekriipt het gevoel dat hier discriminatie in het spel is. De top moet kennelijk bewaakt worden. De poorten die naar de toren leiden, blijken vergrendeld. Zo oogt de toren van Babel. Het is één taal spreken en doof zijn voor andere geluiden. De toren van Babel groeit naar de hemel wanneer mensen de waarheid in pacht denken te hebben. Wanneer er iets hoog gehouden moet worden opdat anderen er niet bij kunnen. De toren van Babel kan een glazen zakengebouw zijn aan de Zuidas, het logo op een partijprogramma, het haantje op een machtige kerk, de minaret van een moskee, het kuifje in uw haardos. KAN, het hoeft niet zo te zijn. Als de Geest er maar waait.

Vooralsnog is het windstil. De wereld is in soort paradijselijke staat. Alle mensen spreken dezelfde taal in deze mythische vertelling uit Genesis. Een soort Esperanto of een andere taal van vrede en saamhorigheid. En dus kunnen ze samenwerken. Waarom dan een toren? Waarom weg van de aarde te willen, terwijl de aarde nog ruimte genoeg biedt? Andere mythen vertellen van Icarus die wilde leren vliegen om de aarde op afstand te kunnen zien, of van een slang die de boom in klom om de appel van de onsterfelijkheid aan te bevelen. In de joodse vertelling van vandaag gebeurt die vlucht naar boven omdat de mensen "naam wilden krijgen" (Gen. 11,4). Dat is naam maken, reputatie vestigen. Maar in het joodse denken is je naam, je levensopdracht, je bestemming je gegeven door God. Een naam organiseer je niet zelf. Wie je bent is je gegeven, dat ontvang je in wisselwerking met anderen. Waar mensen zelf voor God willen spelen en hun aardse menselijkheid willen overstijgen, daar kun je torens zien oprijzen. 'Babel', lees ik, 'is tegenwoordig symbool voor allerlei menselijke inspanningen die voortkomen uit zelfoverschatting' (Babel. De waanzin ten top. SUN 1998). Daarom bouwen mensen torens. Dat geeft de illusie van overzicht en controle. Maar wanneer mensen vanuit de hoogte gaan spreken, verstaan zij elkaar niet meer. Spraakverwarring, misverstanden, machtsmisbruik.

Het gevolg is – we verspringen in de tijd, maar dat kan, omdat dit soort verhalen van alle tijden zijn - dat een groepje mensen bijeen komt om te overleggen over hoe nu verder moet na de dood, opstanding en Hemelvaart van hun leidsman. Zij hebben hun bestaan begrepen door zijn levenswandel. Dat wordt niet door iedereen gedeeld, en zelfs zijn er mensen die dat als bedreigend ervaren. De Jezus-volgelingen kunnen dus kiezen op die vijftigste dag na het paasfeest: binnen blijven en hun eigen toren maken of naar buiten en contact zoeken. En in dat laatste geval is natuurlijk de vraag, hoe je naar buiten treedt: met de enige heilige waarheid in pacht om die te verkondigen of nieuwsgierig naar anderen om inspiratie mee te delen? En hoe luister je onbevooroordeeld naar wat die anderen je te vertellen hebben?

Afgelopen zondag begon de VPRO een reisverslag naar Mekka. De Vlaamse presentator interviewde een tot de islam bekeerde man, die hem vertelde dat hij ontdekt had dat hij en eigenlijk ieder mens altijd al een moslim is, ook al weet je dat nog niet. De presentator wist niet hoe hij had! Hoezo iedereen moslim? Zijn mimiek sprak boekdelen. Maar hij vroeg niet om opheldering. Jammer, want ik had namelijk iets anders gehoord: dat alle mensen 'schepselen Gods' zijn, dat ieder die wil 'ja' kan zeggen op de 'standing invitation'. Nu was het van die moslim wel onhandig om niet even te checken of zijn interviewer hem wel goed had verstaan, en zo ontstaat weer een heel ongenueanceerd beeld van de ambities van deze moslim en misschien wel van de hele islam.

Vooroordelen die mensen in een toren zetten. Meningeën als torens van waaruit je je zelf kunt verschansen. Muren vervullen dezelfde functie. De Berlijnse Muur viel, maar Israël bouwde een nieuwe. Er is een voortgaande beweging in de geschiedenis waar te nemen van

opbouwen en afbreken. Van afstand creëren en toenadering zoeken. Van de ander buiten sluiten en elkaar verstaan. Maar beklijven wil het niet.

Het enige dat werkt, denk ik, is naar buiten gaan en contact zoeken. Zoals de volgelingen van Jezus uiteindelijk ook gaan doen, wanneer ze de Geest krijgen. Maar naar buiten gaan en contact zoeken is nog niet genoeg, zo blijkt uit deze presentator. Vereiste is ook dat je je vooroordelen, dat je alle bekende clichés naast je neer legt, dat je werkelijk open durft te kijken. Wat beweegt die ander, waar gaat haar leven over, wat geeft zin in dit bestaan van deze ene mens? Misschien vindt u dit te soft of naïef omdat zo'n Noordkoreaanse kernproef toch van iets heel anders getuigt. Ja, het is een lange route. En de langste mars, Mao zei het al, begint met een eerste stap.

Tijdens de jaarlijkse grote schoonmaak van de kerk deed ik het houtsnijwerk hier rond het podium. Het was eerlijk gezegd een rotklus met veel gepriegel. Toch raakte ik gaandeweg onder de indruk van enorme hoeveelheid aandacht en volharding die in deze kubieke decimeters bewaard worden. Wat een contrast met de bouwstijl van nu waarin het eerder om grote oppervlakten gaat van glas en veelal de hoogte in. Dat mensen voor de glorie van een detail van een kerkgebouw uren, weken hebben zitten gutsen en beitelen stemt tot verwondering. Het gaat er niet om of het één mooier is dan het ander. Het gaat er niet om of het één meer inspanning vraagt dan het andere bouwwerk. Dat is allemaal betrekkelijk. Wat me treft is de maat, de zeggingskracht op ooghoogte, waar zo gemakkelijk aan voorbij gezien wordt omdat het grootse eerder de aandacht trekt.

Dit kijken van dichtbij is misschien wel de maat van dat clubje volgelingen in dat zaaltje. Zoals wij hier ook als een clubje volgelingen zitten, in een zaaltje met dikke muren, in afwachting van wat komen gaat. Net als toen in die begintijd heeft de christelijke levensvisie hier niet de waarheid in pacht. Ook in deze kerk is er geen vanzelfsprekendheid meer over hoe en wat. Het was vast een voorteken dat de toren van deze Dominicuskerk, die wel op de bouwtekeningen staat, er door geldgebrek niet meer kon komen. Zo blijven we met onze voeten op aarde, kunnen we niet wegvlugten in de hoogte. Alleen in de ontmoeting komen we verder. Ik geloof het heilig: vanuit onszelf naar de ander, van mens tot mens, van hart tot hart, op ooghoogte opdat we elkaar kunnen verstaan, in beweging gezet door een verlangen dat door zovele mensen waait om gedeelde verantwoordelijkheid, om respect, om vrede. Waai maar, lieve Geest, waai dan en doe ons uitreiken.

Gelezen: Gen. 11, 1-9 en Hand. 2, 1-13

Mirjam Wolthuis